

Pinksteren

5 juni 2022

Voorgangers: Henk Baars (overweging), Hans Opschoor

Welkom

Welkom bij de Pinksterviering van de Haagse Dominicus. Pinksteren - het feest van de geest. Iemand schreef: de Geest is "het dominante beeld van de Eeuwige". Dat is nog niet erg helder. De geest, zegt men, waait waarheen zij wil - is er blijkbaar lang niet altijd. Zij doet mensen dromen dromen en gezichten zien. Dat zei Petrus al in de allereerste pinksterpreek, een nog veel oudere profeet citerend. En dat komt al heel wat dichterbij.

We roepen die geest straks op, met een lied: "Kom, Schepper - Geest ,.....". We ervaren soms dat die Geest, of: **iets** in die geest **ons** roept. Dat voelde ook Dag Hammarskjöld. In zijn laatste meditatie, op Pinksterzondag 1961, schreef hij: "Ik weet niet Wie – of Wat – de vraag stelde; ik weet ook niet wanneer dat gebeurde. Ik herinner me zelfs niet een antwoord te hebben gegeven. Maar op enig moment zei ik "ja" tot iemand – of iets – en vanaf dat ogenblik was ik er zeker van dat bestaan betekenis heeft en dat daarom mijn leven een doel had."

Lied : VL 500 **Wees hier aanwezig**

Inleiding op het thema: 'De duiven voeren' (naar een verhaal van Jan van Opbergen)

Ik weet niet waar zij woont, maar ik zie ze iedere dag, tussen vijf en zes, bij de ingang van het Vondelpark, een vrouw waarvan sommigen beweren dat ze al tegen de 100 loopt. Zo te zien is ze in elk geval door en door bejaard, bekijkt ze de wereld met het oog van iemand die wat langer dan de meesten mag nablijven. Ze draagt een mantel die tot haar schoenen reikt en die opvallend zeg maar derdegraads verschoten is door het zitten in de zon. Haar even verschoten hoedje en de schouders van haar mantel zijn zichtbaar ingebetend door het zuur van de vogeldrek. Dat komt vanwege haar dagelijkse bezigheid, het voeren van de duiven. Die kennen haar al jaren en tegen vijven vliegen ze af en aan boven de bank waar hun trouwe voedster met haar plastic tas vol restjes brood ieder ogenblik weer kan verschijnen. Met honderden tegelijk strijken de vogels dan op en rond haar neer. Ze pikken en slikken alsof ze een heel seizoen nog niks gehad hebben en daarna vliegen de meeste weer weg. Een klein aantal, zoiets als een basisgroep, de Haagse Dominicus, blijft nog een tijdje, en viert met de grijze dame avondrecreatie, een vredig gezicht na zo'n woelige maaltijd. Het lijkt wel een soort dagsluiting voor vogels met dit verschil dat die vogels zich kennelijk voelen aangesproken door die vrouw, die zich druk en levendig met hen onderhoudt. Ik heb nog nooit precies kunnen verstaan wat ze roept, murmelt en smiest. Alleen vorige week kon ik duidelijk horen waar ze tegen een tweetal meisjes iets zei die temidden van het gefladder met haar stonden te praten. Ze zei iets wat haar blijkbaar werd ingegeven door de tekst die de meisjes op hun T-shirt droegen: Stop de oorlog. Ze zei: "Ik doe wat ik nog kan, ik voer de duiven."

Gebed

Herinner je dat wij destijds slaven waren , niet alleen in het oude Egypte, maar ook in het derde rijk van Hitler. Dat wij daarom in deze dagen opnieuw van oorlog beter zien hoe wij gedogen dat mensen worden uitgebuit, vermoord, geknecht en verarmd . Een oorlog die op dit moment geen einde kent en waarbij niemand nog enig perspectief lijkt te zien.

Dat wij daarom in deze dagen ijveren voor een ruim mandaat voor vluchtelingen en niet alleen uit Oekraïne.

Dat we blijven strijden tegen steeds weer als nieuw verpakt fascisme. Herinner je de kampen in het fascistische Duitsland en in deze dagen de kampen voor de Oeigoeren in China. De meedogenloze onderdrukking van vele bevolkingsgroepen over de hele wereld die we steeds weer vergeten. En de kampen waarvan we het bestaan niet eens kennen.

God help ons in verzet te komen daar waar ons geweten boekdelen spreekt en geef ons moed om in verzet te komen hoe kleinschalig en onmachtig ook.

Lied: VL 230 **Vriend /Kom Geest van God**

Lezing: [Handelingen: 2 :1-13](#)

Lied: **Kom jij beloofde**

Lezing: **Uit een brief van Dietrich Bonhoeffer**

Dietrich Bonhoeffer stelt in een brief uit 1944 enkele wezenlijke vragen: "... wat betekent een kerk, een gemeente, een preek, een liturgie, een christelijk leven in een a-religieuze wereld? Hoe spreken wij over God zonder religie, dus zonder tijdgebonden vooronderstellingen van metafysica, psychologie, enz. enz.? Hoe spreken we "werelds" over God (misschien kunnen we er niet eens meer over "spreken" zoals tot nu toe), hoe zijn we christenen op een "a-religieuze-wereldse" manier, hoe zijn wij "ekklesia", uit-geroepen, zonder onszelf te beschouwen als religieus bevoorrechten, maar integendeel als totaal behorend bij de wereld? Dan is Christus niet langer voorwerp van religie, maar iets anders. Hij wordt werkelijk Heer van de wereld. Maar wat betekent dat? Welke plaats hebben cultus en gebed als de religie wegvalt?

Lied : NLF 8 **Uw lichtend spoor**

Overweging

Welke stem hoor je als je bidt? Is het een vaderstem, een moederstem? Hoor je jezelf ? Ik probeer het wezen heilige Geest te betrappen. Dat gaat natuurlijk niet lukken. Onmogelijk. Dan maar een voorstelling er van maken. In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Mijn hemel wat zeg ik eigenlijk? Je beseft dat het allemaal onzichtbaar is. Een vogel misschien, ja een vogel. En we weten bij Johannes daalt er bij de doop van Jezus een duif neer. Een vogel komt van elders en de mens op wie zo'n schuw dier als een duif landt moet wel uitzonderlijk vertrouwenwekkend zijn. Persoonlijk heb ik de pest aan duiven. Mijn god wat kunnen die hardnekkig terug komend je balkon volschijten. Dikwijls ook tragisch als je een slechtvalk een duif achterna ziet zitten en hem daarna verscheurd op de grond ziet liggen. Maar toch op mijn goede momenten observeer ik ze en ze zijn super zenuwachtig en dan fantaseer ik dat ze een bericht hebben voor mij en dat ze daarom steeds terugkomen. In de bijbel is de duif al heel vroeg een berichtenvogel, hij komt aanzetten met een olijftak in zijn bek en is het bewijs dat er een elders is, een bestemming. Die duif boven het hoofd van Jezus, dikwijls zie je dat in schilderijen is eigenlijk de aller onzichtbaarste blik van God, soms komt er een straaltje licht door. Maar ook als je in de tempel geen geld had om een lam te offeren mochten dat ook twee duifjes zijn. Meestal Tortelduifjes, een slanke uitvoering van die wat dikbuikige vliegende stadsratten die wij kennen. Pinksteren is het feest van dat totaal ongrijpbare, maar zoals we juist hoorden het is ineens een heftige ademhaling. In het Grieks staat er pneuma, dat betekent adem. Er zijn niet veel momenten waarop je bewust ademhaalt, maar als kind herinner ik mij toch altijd die koude stethoscoop van de dokter die plotseling op je blote bast werd gezet. Een huivering die je maar nauwelijks kan en kunt onderdrukken en dan maar diep adem halen. Me altijd afgevraagd wat er dan te horen zou zijn. Verstoorde ruis, een beter woord is aanblazing. Inderdaad een aanblazing, je wordt met Pinksteren toegeblazen, dat is wat anders dan dat abstracte heilige geest. Je kunt het gerust fysiek maken. In vieringen in Afrika heb ik dikwijls genoeg meegemaakt dat mensen in tongen/glossalie gingen spreken en soms in zwijm vielen. Zo heftig was de aanblazing. En het gebeurde plotseling, vanuit de hemel klonk een ruisen, zoals van een geweldig gedreven ademen. Zo zou je ook kunnen vertalen en staat het in Handelingen.

Eigenlijk zou je deze viering ook zo moeten ondergaan. Ramen open , deuren open, windmachine er in en blazen maar. Gewoon om het even te voelen. Wind wordt vuur, vlammen dansen om de aanwezigen als tongen, iedereen begint door elkaar te praten en er is plotseling een ander soort begrip voor elkaars diepste gemoedsbeweging die je hoort. Hoor ik een vaderstem, hoor ik een moederstem? Het wonder is dat iedereen zijn eigen taal hoort in de taal die de ander spreekt.

Niemand is meer vreemd. De ademtocht, zo je wil de geest heeft er voor gezorgd dat we elk afzonderlijk, ieder ander kunnen vertalen, begrijpen, kennen in hun diepste verlangen. Veni creator spiritus. Hierheen adem Gods.

Het moet wel een heel speciaal gebeuren geweest zijn. Mogelijk wel 120 mensen opeengepakt in een zaaltje en dan die collectieve extase. Het was bepaald geen lock down gebeuren. Plotseling barst het naar buiten. Waarom hebben ze zich toch verzameld? Het lijkt op een wake. De wake voor vluchtelingen waar we 18 juni weer mee beginnen. Sinds Hemelvaart wordt er door hen op een teken gewacht, ze waken, zijn ze de hele nacht opgebleven? We gedenken als het ware het viraal gaan van de Geest. Ze waren joden en hadden hun uitbarsting bijna precies tijdens het Joodse Wekenfeest. En die verzamelde Jezusaanhangers hadden een zware periode achter de rug van steeds beter begrijpen dat de weg die hun geliefde leraar was gegaan een soort nieuwe doortocht is, door de woestijn van de dood. Rouwproces, leerproces richting menswording van God. 'Eerst spreken zij over hem, later van Hem uit' (Romano Guardini).

Maar dan wij, een heel aantal eeuwen later. Wat is ons rouwproces en leerproces? In de tekst van Dietrich Bonhoeffer uit een brief geschreven in de gevangenis komt sterk naar voren hoe we er nu in staan. De religie kan onder ons niet langer op de oude manier voortbestaan. De vraag is ook of we hem op die oude manier nog langer nodig hebben. Is ons Christendom een soort voorportaal geworden naar een radicaal areligieus zijn? Wat voor situatie ontstaat er dan voor gemeenschappen als wij? En blijft er dan niets anders over dan een heilloos nihilisme? Wordt religie iets overbodigs voor de westerse mens? De geschiedenis heeft tot nog toe bewezen hoe sterk het wereldwijd nog steeds is, maar het is dikwijls tandenknaarsend conservatief en in onze ogen onderdrukkend en soms zelfs erg gevaarlijk als je bijvoorbeeld kijkt naar het optreden van Kirill in Rusland. Ik ben vanmorgen niet in staat om een nieuw soort Pinksteren los te slaan, maar zorgvuldig lezend in allerlei literatuur en natuurlijk zoekend in de ervaring wordt mij wel iets gewaar van de weg. Het is ontegenzeggelijk zo dat een gemeenschap die hogere dingen en taal zoekt om uit te drukken wat niet uit te drukken is heel wezenlijk is. Bescherm ze als een kostbare parel. Daarnaast is het voor ons de kunst te leven in twee werelden en dat is de alledaagse aardse en de bovenaardse religieuze werkelijkheid die schuilt in de fantasie, je innerlijk dat een eigen taal kent. Ontwikkel die zodat je je zo nu en dan daarin kunt terugtrekken. Het gaat daarbij niet om de banale aardseheid van rationalisten, doeners, gemakzuchtigen of wellustelingen, maar de diepe aardseheid die vol tucht, plicht en discipline zit. Daarin is het besef van dood en opstandig altijd aanwezig. Aldus een gedachtenlijn van Bonhoeffer.

Maar het meest interessante aan het Christendom is is toch wel zijn onmacht. Het feit dat het de wereld niet kan beheersen. Christendom wil geen macht en staat eerder wantrouwend tegenover macht. Althans in de beste traditie. Ik ervaar het heel sterk als voorzitter van de pacifistische vredesbeweging Kerk en Vrede. Een kleine groep; Quakers, Doopsgezinden, een handvol katholieken en protestanten. Al bijna 100 jaar stimuleren we de gewetenstrijd rond oorlog en vrede. Oogsten op het ogenblik geen bijval als je afwijkt van het NATO en EU standpunt, maar prikt in het geweten vanuit een diep besef dat wapens slechts chaos achterlaten en nauwelijks iets oplossen. Totaal geen macht om ook maar iets te veranderen op het politieke toneel. Wij als HD ook niet. Maar hierin ligt het verschil met andere religies. Het religieuze in de mens verwijst hem/haar naar Gods onmacht in de wereld; alleen een lijdende God kan ons helpen. Juist in die machteloosheid en kwetsbaarheid ligt onze kracht. Ten diepste betekent dat dat we moeten leven alsof God niet bestaat. Etsi Deus non daretur. Gods openbaring is dat wij moeten leven als degenen die hun leven inrichten zonder die oude mythische God. Die inderdaad dood is.

We doen hier in de ogen van veel mensen surrealistische dingen. Brood en wijn, maar het is altijd hier weer meer zeggen dan je kunt zeggen. Je maakt je met dit ritueel ontvankelijk voor liefde. Ach ja, liefde. Bijna een cliché, maar als we aan Pinksteren denken dan is het goed te beseffen dat de 120 leerlingen Jezus niet alleen geestelijk misten, maar ook lijfelijk. Ze hielden van hem. Dat is iets wat we ons lastig kunnen voorstellen als het om Jezus gaat. Maar je kunt je het rouwproces voorstellen. We weten maar al te goed hoe hartverscheurend dat voelt.

Tot slot; Ik pikte nog een mooi beeld op. Tijdens de viering van het Pinksterfeest in het Panteon te Rome kiepert de brandweer een vracht rozenblaadjes door het ronde gat aldaar. Je kunt je de rode sneeuw van vallende rozenblaadjes voorstellen. Ook hier kennen we de wind die een sneeuw van bloesem door de straten kan waaien. Dat is ook Pinksteren en ondertussen zing je natuurlijk het Veni Creator Spiritus. Een verrassend moderne tekst. Ik ga dat nu niet helemaal doen, maar misschien toch stiekem 1 couplet;

Flecte quod est rigidum,	Buig wat is verstard
Fover quod est frigidum	Warm wat is verkild
Rege quod est devium	Leid wie is verdoold

Lied: VL 481 Lied avan de 50 dagen

Voorbeden

Laten wij onze voorbede inzetten met een lied uit het Pinksteratorium "Aanwezig" van Marijke de Bruijne:

"De Geest van God is als een dans,
een dans van grote vreugde,
in vlindervlucht en golvend graan,
in water dat als prisma kaatst,
een regenboog van kleuren.

De Geest van God, zij roept ons op
zorgvuldig te bewaren
dat ingeschapen evenwicht
waardoor het leven mogelijk is,
van mens, milieu en aarde.

De Geest van God, een scheppingsdans,
voortdurend in beweging,
klinkt op in mens- en vogellied,
in alle soorten van muziek,
de trilling van het leven.

Jij die ons helpt het beeld niet kwijt te raken,
van God die de Nabije, de Gans Andere is,

...

Jij, Geest van God."

Jij, geest van God, hoor ons als wij opnieuw onze noden en onze frustraties onder woorden proberen te brengen:

- rond het voortduren van machtsmisbruik tussen staten, tussen ook onze eigen staat en zijn burgers,
- rond het geweld en de slachtoffers daarvan - in Oekraïne en elders - aan alle zijden van de frontlinies, burgers en militairen,
- als wij denken aan de slachtoffers van discriminatie en racisme, van uitbuiting, van uitsluiting of afwijzing,
- als wij denken aan het alsmat weer oproepen van afgoden - heilige rijken en gouden kalven - wat steeds weer levens kost en de aarde schendt.

Hoor ons ook rond wat onszelf bezighoudt en wat wij neerlegden in het voorbedenboek - zoals:
Keer U om naar ons toe, keer ons toe naar elkaar.

Collecte voor stichting Leergeld (NL37 TRIO 0254 791 018 t.n.v. Haagse Dominicus o.v.v. collecte 5 juni 2022)

Tafellied: VL 653 Nu zend uw geest

Woorden bij breken en delen

Gezegend de vrede, waarmee de aarde zal zijn bedekt door Jezus, door profeten van toen en nu, door vredestiters van ver en dichtbij.

Gezegend de vrede die is voorzeggd en beloofd, voor wie lijden onder het geweld, vluchtelingen, gevangenen, dienst weigeraars, uitgehongerden en alle mensen die geen naam bij ons hebben.

Gezegend de vrede die ooit nieuwe geschiedenis zal schrijven met andere namen dan van tirannen en beulen, dan van verdiemers aan oorlog, dan van vrijheidssprekers die over lijken gaan en van democraten die het volk verachten.

Gezegend de vrede die onder ons zal rondgaan als een volle beker van pinkstervreugde, van hand tot hand, van mond tot mond en van hart tot hart.

Gezegend de vrede die zal worden gedeeld als brood dat zich vermenigvuldigd, voor ieder genoeg, teveel voor vandaag, tegoed voor eeuwen der eeuwen.

Gezegend de vrede en gezegend uw naam.

Breken en delen

Lied: VL 107 Alles wacht op u vol hoop (Psalm 104)

Zegenwens

Slotlied: Kom schepper Geest